

Срђан Вучинић

ЈА, ТО ЈЕ МНОШТВО ДРУГИХ

Дејан Симоновић, *Расширојства*,
Књижевна радионица „Рашић”, Београд, 2017.

Збирка прича *Расширојства* окупља ликове са маргине живота, рођене губитнике, јунаке вечито подређене животним околностима или моћнијим људима изнад и око себе. Протагонисти ове књиге су бескућници, подјармљени службеници, једнако као и угњетени супружници, ликови каткад манијакално опседнути ситницама и детаљима, или месијанским идејама које су често ту да би накратко потиснуле, бациле у заборав узалудност њиховог битисања. Маргина је њихов усуд, али често и бирано прибежиште од хировитог, ризикантног живота на његовој главној позорници.

Симоновићеве губитници несумњиво евоцирају сећање на јунаке руских класика XIX века, и многи од тих „сувишних људи” као да дефилију позадином приповедачке позорнице: од *арабески* и *грошески* Гогољевих чиновника, преко титуларних саветника Достојевског који се сладострасно опијају властитим поразом, па све до ликова Чехова из кратких прича и хуморески, ефектно редукованих на исклизнућа карикатуре и крокија. (Да овај мотив „сувишног човека” није ни данас превазиђен, показао нам је недавно и филм руског аутора Алексеја Германа Млађег *Под електричним облацима*, својеврсна ропотарница, инвентар људских бића која су постала беспотребне драгулије у вредносној хијерархији актуелног света.) На другом полу Симоновићеве књиге налази се она нушићевска хумористичка традиција у нашој књижевности, исмевање нарави, њихових мана, наказности и суче-

ности које обликују доминантну атмосферу и систем вредности у једном друштву.

У Симоновићевом делу, међутим, славна руска литерарна традиција, једнако као и нушићевски дух критике и подсмеха, бивају асимиловани и прилагођени ауторовом тону сатиричне и хумористичке приче, али и спретно инкорпорирани у садашњи тренутак сајбер-спејсом повезане и бескрајно отуђене цивилизације XXI века, којом владају све сами фантоми, виртуелна божанства и кумири: корпорације, банке, маркетиншке агенције, медији, друштвене мреже... Чини се да наслов збирке веома успело обједињује и исказује средишњу тему ових прича, распад, дисоцијацију личности као последицу пролиферације властитих Ја, оних из сфера идеала као и реалности, многих Ја из сфера давне прошлости, као и оних из протејских наноса садашњице. Праву илустрацију за ову тезу представља уводна прича „Имена” и њен протагониста, бескућник који више не може да се сети чак ни свога имена. „Можда се звао и овако, и онако. Једно си када те тресе грозница, друго када ти бучи у глави, треће када (...) Ствари нису биле јасно разграничене. Ни он сам није био јасно разграничен. Могао је бити и неко други. Неретко је и био. Не један, већ мноштво других.” У овом одломку наглашен је и хиперболом истакнут лајтмотив читаве збирке *Распрострањива*. Приказ распада личности, губитка њеног идентитета, каткад чак и у бекетовски заумним тоновима, обједињујућа је дијагноза човека овде и сада. Та се схизоидна слика у различитим видовима и нијансама враћа и варира у готово свим причама Симоновићеве збирке.

Приче „Самозванац”, „Поправљамо кишобране”, „Порука”, „На своју руку” и „Одлука” описују животне поразе скрајнутих јунака, преломљене кроз препознатљиво апсурдно-хуморно сочиво које различите сижее и ситуације метафорички и метонимијски везује. Једном истом нијансом сивила обојене, ове приче доносе догодовштине ликова који су свој смисао битисања негде давно затурили и загубили, те сада безуспешно настоје да нађу макар његов сурогат.

Утисак је да мотиви губитништва, маргине, апсурда свакидашњице, као и особености ликова за њих везане у неком тренутку почињу исувише да се понављају и варирају у предвидивим исходима, да би иновацију и значајно освежење у другом делу књиге унело увођење женских протагониста, у причама „Квиз” и „Справа за мучење”. И док је прича „Квиз” ефектан портрет младе „селфи-особе” коју гротескно обликују дух медија и друштвених мрежа (особе такође подвојене, болно дисоциране у својој бити), дотле прича „Справа за мучење” представља нерешиве конфликте средовечне пословне жене, растројене између идеала породице, пословних амбиција и њиховог суморног наличја у реалности.

Посебно занимљива, мада нешто дужа од осталих, прича „Излет” у упечатљивој атмосфери пленера осликава узорак друштва кроз затворену скупину брачних парова и у њој владајући дух, смешу скоројевићског, снобовског и малограђанског. Радња у овој причи приказана је из угла отпадника у покушају, неприлагођеног дела те складне целине, тог прустовски речено „малог табора” – и управо негаторски, бунтовнички угао виђења ствари даје јој потребну динамику и драмски набој.

Прича „Отисак” остаје на први поглед ван контекста ове Симоновићево збирке, чини се како по теми, историјском времену у којем се одвија, тако и по стилу и тону којим је исприповедана. Прича тематизује познату епизоду из Андрићевог живота, онај тренутак када је већ славни писац од представника владајућег комунистичког режима тражио да његов лик буде исечен са јавно изложене фотографије потписивања Тројног пакта марта 1941. године. Ипак – под утицајем прикладно примењене технике унутрашњег монолога – овде представљеног Андрића такође откривамо и доживљавамо као неку врсту отпадника, уљеза и странца у владајућем поретку и свету; тиме се и он, у нешто другачијем светлу, придружује галерији ликова *Распројсјава*.

Опредељење за хумористички и сатирични приступ стварности и животу доследан је поступак аутора којим се ова књига прича природно наставља на његове романе. На први поглед апстрактан, махом лишен конкретних топонима, асоцијација, као и временских оријентира – приповедачки свет *Распројсјава* неодвојив је од актуелног тренутка нашег друштва и цивилизације. И у том занимљивом парадоксу такође лежи једна драгоценост димензија ове књиге.